

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 30 h
dvakrat . . . 25
trikrat . . . 20
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Pozdravljena, Jugoslavija!

O čemer so sanjale naše duše, to stoji sedaj aresnično pred nami: svojo Jugoslavijo imamo! Vsa svobodna država SHS proslavlja dan svojega vstajenja z nepopisno radostjo, z nikoli slutenim navdušenjem. Tudi slovensko učiteljstvo se iz vseh svojih duš veseli rojstva nove svrje domovine. Saj je obilo dela za prebujo narodne zavednosti in zvestobe do najvišjih naših idealov opravilo slovensko učiteljstvo, ki je navzlic težavnemu, ponekod naravnost črpnemu svojemu položaju v neomajni vdanosti stalo ob strani svojega ljudstva, vkoreninjeno v njem z vsemi svojimi mislimi, delujoče zanje z vsemi svojimi silami! Brez ozira na lastno korist glej in delaj za blaginjo svojega naroda! Ta ukaz plemenitega in dejanjskega rodoljubja je bil vodnik in kačipot delovanju našega učiteljstva!

Dogodki se razvijajo in množe tako naglo, da je vtisk jačji od vtiska, da raste pred nami velikost in mogočnost zgodovinskih dejstev s toliko gigantiško silo, kakršne kulturno človeštvo ne pominja! Kar je ta trenutek resnica, to je v naslednjem trenutku že izprevrženo in izpopolnjeno z višje potenco živega dejanja. Veselje je tako globoko in splošno, da se ob veljemenci tega vseobče razvalovljenega čustva niti prav ne zavedamo njegove strastne in iskrene sile. Veličast demokratizma in njemu sestrskes samoodločbe narodov hodi kakor prorokinja novega sveta in rodiljica novega človeškega rodu od srca do srca, od vrat do vrat — buče in tlačeč. saj naznanja vsemu človeštvu dan odrešenja!

Imperializem, militarizem in vse druge slične trinošne pošasti, ki so morale in tlačile ubogo, trpeče človeštvo, ki so zlasti majhne narode pritiskale na stopnjo novodobnega robstva — so za vekomaj uničene! Kakor izžet in gnijoč kadaver se vijejo pod mogočnim pohodom kulture in osvobojenja vseh poniževanih, izkoriščanih in usuznjenih trpinov! Vsi narodi in propagatorji krvinskih metod in smotrov samodržstva, uničevanja in moritve so sramotno poraženi z jasnim orožjem pravice in resnice, ki nam ga je skovala in nabrusila svobodna Severna Amerika ob genialnosti in človečanstvu Kristusa — odrešenika naših dni — Wilzona!

Človeški um ne more izumeti kazni, ki bi dovolj jako in dovolj pravično udarila vse s človeško krvjo obrizgane oblastnike! Moralno jih je uničila nesreča vseh nesreč, ki se poraja iz njih zavesti, da so bili vse, a da sedaj niso nič; da so vse imeli, a da so tudi vse izgubili. Ta zavest jih je pahnila na dno pekla onega trpljenja, ki je posledica vekomaj razbite vseomogočnosti. Noben narod in noben posameznik se ni toliko klanjal in poniževal pred svojim Bogom, nego se je moral odvisen človek plaziti po tleh pred bleskom in imenom mogočnikov, ki so bili do blaznosti zaverovani sami vase in ki sedaj do grla brodijo po človeški krvi, ki je bila prelita na njihov ukaz! Tega poniževanja in tega življenja za druge je sedaj konec! V sleherniku se poslej svobodno razvijaj ponos v lastno vrednost, v lastno pomembnost — vsako življenje živi v svobodnem razmahu vseh svojih materialnih in moralnih sil, kakor to najbolj in najlepše služi lastni ohranitvi in kakor to prihaja potoni ojačenja svoje osebnosti v splošno blaginjo tiste skupnosti, ki sem nje sestavni in bistveni del!

Maščevali se bomo s kulturo. Kulturni narod smo, zato ne poznamo nasilnosti. Vse svoje moči bomo ob pogojih, ki jih daje svobodnim državljanom državljanska svoboda, razvijali v smeri naprej in navzgor, da nam bo mogoče svojemu ljudstvu razgibati njegove sile do plodnosti in samotvornosti na vsakem kulturnem polju. V kulturnem tekmovanju z vsemi kulturnimi narodi naj se kaže moč našega naroda.

V vsem smo vezani na ukaze Narodnega Vjeća v Zagrebu. Nad seboj poznamo le to oblast. Kar nam ukaže, to storimo! Narodno Vjeće je že imenovalo in proglasilo vlado za vse jugoslovanske dežele. Načelnik tej narodni vladi je dr. Anton Korošec, njegova namestnika pa sta dr. Ante Pavelić in Svetozar Pribićević. — Narodni svet v Ljubljani je namenja, da se naj uvede slovenščina kot izključni uradni jezik via facti, da torej ni treba še čakati tozadevne odredbe naše narodne vlade. Zato pa takoj s sloven-

skim uradnim jezikom v vse šole, kjer bi vladale doslej mogoče še drugačne razmere!

Društvo slovenskih profesorjev v Ljubljani sporoča svoji članom: Na prošnjo našega društva je Narodni Svet v Ljubljani sporoča svojim članom: Na prošnjo učni jezik na vseh naših srednjih šolah slovenski!

Naš program je za bližnji in bodoči čas — delo! Vztrajno, neumorno, smotno delo nam prinese one sadove, ki jih želimo sebi, šoli, narodu — vsej Jugoslaviji! Nihče ne sme malomarno stati ob strani! Vsak je pozvan, da odslej z mladeniškim navdušenjem in z vsemi svojimi silami sveto služi sveti domovini!

Zahvalna služba božja

se je vršila včeraj, v petek, ob 10. dopoldne v stolnici sv. Nikolaja, po njej so zapeli Te Deum. Te službe božje so se udeležili zastopniki narodne vlade in množice ljudstva.

Državljeni!

Predsedništvo Narodnega Vjeća v Zagrebu kot vrhovna oblast države Slovenecv, Hrvatov in Srbov je na predlog Narodnega Sveta v Ljubljani za Slovenijo imenovalo to-le vlado:

Predsedstvo: vitez Josip Pogačnik;
notranje zadeve: dr. Janko Brejc;
finance: dr. Vekoslav Kukovec;
pravosodje: dr. Vladimir Ravnihar;
kmetijstvo: prelat Andrej Kalan;
nauk in bogočastje: dr. Karel Verstovšek;
javna dela in obrt: ing. Vladimir Remec;

trgovina in industrija: dr. Karel Triller;

prehrana: dr. Ivan Tavčar;
promet: dr. Pavel Pestotnik;
narodna obramba: dr. Lovro Pogačnik;

zdravstvo: dr. Anton Breclj;
socialno skrbstvo: Anton Kristan.

Vlada si je svesta, da je prevzela za prehodno dobo do končne ureditve naše edinstvene države težko in odgovorno dolžnost.

To dolžnost bo mogla vršiti le s pomočjo in podporo Vas vseh.

Državljeni! Združite vse svoje sile v blagor naše domovine!

Vzdržujte red in mir!

Vsi dosedanjí zakoni in naredbe ostanejo še nadalje v veljavi, enako vse narodne vojaške in civilne oblasti ter uradi, dokler vlada drugače ne ukrene.

Nihče ni upravičen si sam delati pravice.

Rojaki, spoštujte imetje, čast in poštenje drugorodnih so državljanov!

Vojaki, bodite na službo domovini, gre za Vaš lastni dom!

Zvesti velikim načelom, v katerih imenu smo dosegli svojo svobodo, Vam vlada obljublja, da hoče zvesto služiti narodu.

Ljubljana, 31. oktobra 1918.

Josip Pogačnik l. r.,
predsednik.

Mladina in Jugoslavija.

Ako kdaj, je danes dospel tisti čas, ko moramo vzklikati iz svoje bolno-radostne ljubezni: Mladina je naše upanje, mladina je naša bodočnost!

Na tisoče imamo sedaj grobov, koder počiva jo naši očete, bratje in sinovi. Na njihova mesta mora stopiti naša mladina. Izpolniti mora one vrzeli, ki zevajo sedaj v strnjenih vrstah našega naroda!

V mladini je treba buditi smisel do pojmovanja državne oblasti. Ona mora vedeti, da imamo sedaj svojo državo, svojo svobodno in neodvisno Jugoslavijo. To mora naša mladina ljubiti iz vse duše, zanjo se mora učiti, zanjo izobraževati in likati, da bo mogla — kadar dozorí — njeno usodo vzeti v večje roke in jo voditi do čim sijajnejše moči in slave!

V mladini moramo buditi kreposti in čednost! Smisel do lepote, dobrote, resnice in pravice mora postati bistveni del njenih duševnih vrlin! Dušimo vsako strast, naj se pojavi v kakršnikoli obliki!

Naša mladina naj bo trezna in dostojna v besedi in dejanju. Vsaka sirovost, vsaka nezmernost, kletev in kvanta mora iz zakladnice besed javnega in zasebnega občevarja!

Spoštujmo tuje, a ljubimo svoje! To pravilo bodi mera in zrelo kulturne izobrazbe naše jugoslovanske mladine! Ne sila pesti, temveč sila duha naj se vojuje in naj zmaga!

LISTEK Tabor.

Skrbi verige bodo odstopile, odpadlo bo železje njih okorno.

Od daleč vglešaš zemljo zaželjeno, povrnjena veselja je zamuda, in plačani so poti, polni truda, srce otrpne ti razveseljeno.

Prešeren.

Ob glavi glava, v dušah misel ena — to vojska silna je Matjaža kralja. V udarcu enom srca so vzneseana, noči se dolge trga mrzla halja, za goro plamenj naš mladi dan! Roké se dvigajo k prisegi sveti: Živeti, ne trpeti le in mreti — naš svet rodi se, z vihro razmaján!

Sokol:

Ponosno dvigam Sokol prapor svoj: Sém k meni, bratje vsi, ki vere ene

hitite na osvobojenja boj, da vstane solnce dobe zaželjene, ko stara pravda pribori si zmago, en duh prešine domovino drago, rod naš slovanski prejme sveti krt junaštva, bratstva iz sokolskih vrst!

Sokolice:

In, sestre ve, na dan, na beli dan! Z menoj naprej — in v mislih domovina! Nevgasno ogenj v dušah je zažgan; vse, kar pogled objame, naša je svojina! Zavest je v prsih, da smo lipe cvet; če je doslej jo bratov kri gojila, v mogočnosti jo pesem bo slavila, ki nam zvenela bo v naš dom otet!

Kmet:

A jaz rahljal bom zemljico domačo, nič več ne bo pojil je vtr solzá! Za dan vstajenja zmesim vam pogačo, kar gozd in njiva da, naj nam vella! In moje trte sladka tekočina zapali iskre naj na dnu srca: Živi naj zemlja naša troedina — ne le grobov, naj nam življenje da!

Delavec:

Poglejte-te roké, teh mišic moči! Komu naj bodo danes posvečene? Za nami je trpljenja bol in noč, pred nami pa so steze razsvetljene. Kruh raste iz pravice in dolžnosti, in delo rok gradi bodoči stan; vsem bo prostora in svobode dosti, nihče ne bo več v robstvo zakovan!

Meščan:

In naša mesta so prosvete hrami: Ljubljana, Trst, Celovec, Zagreb, Celje; v Gorici se življenje novo dramí — v svo Jugoslavijo hiti veselje! Vse, kar imamo, sami smo si dali, na svojih tleh med svojimi smo zdaj! Zavesti svoji zibel smo stesali, in ta zavest nam daje moč, sijaj!

Rudar:

Pod zemljo so zakladi zakopani, na dan jih dviga moja trudna dlan, a z njimi tujec si bogastvo hrani, za borni kruh sem njemu jaz tlačan.

Odslej pa bodi, kamor roka seže, vse naše, saj je naše zemlje dar in plod! S to zemljo moje delo mene veže, in moj gospod je le naš skupni rod!

Železničar:

Jaz vežem mesta in vasi, z menoj vesela vest leti, da ob trpljenja zadnji smo postaji, rešenja dan žari slovenski raj! Izza domačih mej v široki svet z menoj hiti ponosno sporočilo: V brezpravnost rod-junak je bil zaklet, a dvignil se je sam z mogočno silo!

Uradnik:

Zakonu dajem veljavo, branim vdove, čuvam čast; to samo veljaj za pravo, kar vesti je, uma last! Narod se ne ponižuje, v kot potiskam in teptam, sam odloča, gospoduje, na vsa mesta je pozvan!

Zdravi duši moramo dati zdravo posodo! Zato je treba z enako skrbjo paziti tudi na telesno vzgojo naše mladine! Njej moramo takoj dovoliti pot v vrste sokolkega naraščanja! Vse, kar se kaže na človeku, v njegovem govoru, v gibih in kretnjah telesa, bodi izraz in znak notranjih vrlin!

Sedaj smo kovači svoje bodočnosti — bodočnosti Jugoslavije! Ne zamudimo niti trenutka, da se nam ne zbudi v kazen pekoča vest zanemarjenih dolžnosti!

To delo moramo zvesto in nujno izvrševati, da nam bo smrt lahka in blažena, ker bomo umirali v zavesti, da prepuščamo sročo svoje domovine sposobnim, vrlim, zavednim potomcem!

Ubežni kralj.

Krvice so, ki jim ni odpuščenja; dejanja so, ki jim ni pozebe!

»Učit. Tov.« št. 22. iz l. 1918.

Kralj na Kongresnem trgu v Ljubljani, odvetnik dr. Ivan Susteršič, je v petek, dne 25. oktobra 1918, z deželnim avtomobilom zapustil svoj dvorec in svojo deželo.

Zasedel je bil svoj prestol, obdan z močjo in slavo, ki ju je bil pred njim malokdo deležen v toliko blesteči meri. Morda nihče, kolikor nas je zemljanov ptebejske krvi. Toda Susteršičevo častihlepje je poganjalo njegove poglede vedno višje, vedno bolj navzgor — tja do ministrskih, z zlatom obšitih frakov, do zvezd in briljantov, ki premočnim izvolencem krasi prsi in reprezentujejo večje bogastvo, nego ga premoreta glava in srce blaženih odlikovancev. Osební kult se je pred visoko vzravnanim Susteršičevim čelom, pred njegovo silovitostjo razvil v pravo malikovalstvo. A to malikovalstvo je bilo izrodek strahu in trepetu, zato ni bilo odkritosrčno, ampak bilo je hinavščina, kakor je bila hinavščina široka Susteršičeva beseda, ki je ob vsaki umestni in neumestni priliki prisegala blaginji »našega dobrega ljudstva« njegovo nesebičnost ter narodu samemu njegovo vekovito zvestobo! Varanje javnosti in krinka na obrazu laži! Zakaj Susteršič ni vse svoje žive dni delal ničesar drugega, nego iskal je le — samega sebe! Temu edinemu smotru je žrtvoval blaginjo naroda ter materialne in moralne sile nesrečne svoje dežele. Pohlep ga je udaril s slepoto — in ko je podtakal zlatim peresom v podpis pergamente o prisajenem svojem plemstvu in portfelju, je lastnoročno signiral smrtno obsodbo svojega javnega življenja! Njegova tragična krivda leži v njem samem, v nenasičnosti njegovih ambicij; do katastrofe si je pomagal sam z izgrešenimi sredstvi in v krivi veri, ki mu jo je dala pogibeljna in za vsakega kulturnega človeka usodopelna nemška vzgoja, sloneča na temelju hudičeve dogme: Moč ne pozna nobene morale! —

Ko je prodrl med narod spoznanje, kakega gada si je redil na prsih, se je dvignil proti Susteršiču tak vihar ogorčenja, je zabučala taka sila jeze, da je nenadoma zgrmel iz višine svojega gospostva v črno brezno narodnih izdajic! Iz teh strašnih globočin ni nikomur in nikoli več vstajenja! Kakor si je postlal posteljo — tako leži!

Z brzino Susteršičeve poti navzdol so letele vstran besne sile, ki so dotlej razdvojene sinove in hčere enega naroda držale v brzadah strasti terminalne vse naše moralne in materialne energije izčrpavale v medsebojnem pobijanju in v upuščenju lastnega, skupnega doma. Beseda in dejanje blagovestnika našega narodnega ujedinenja, demokrata dr. Janeza Evangelista Kreka, sta spopili ves narod ter zamahnili smrtni udarec Susteršičevi absolutni moči ter njegovi izdajalski politiki. S politiško smrtjo Susteršičevo je prišlo življenje strpljivosti in ljubezni vsega naroda. Ta smrt je bila naše odrešenje!

Predalec bi prišli, če bi hoteli posebe navesti vse krvice, ki so se pod njegovo zaščito in ob njegovem sodelovanju dogajale učitelstvu. Znale so njegove sirove besede, ki je z njimi nasvetoval našim učiteljem, naj si numerirajo svoje kosti! Kar je storil v deželnem odboru in v deželnem šolskem svetu z ozirom na učiteljstvo, je bilo storjeno v ta namen, da en del učiteljstva opletnjo vseh stanovskih in državljskih pravic in ga iz-

stradajo do golih kosti, da bi bilo tisto numeriranje toliko lažje. Odposlanci deželnega odbora v deželnem šolskem svetu so po njegovih navodilih in pod vodstvom monsignora dr. Lampeta z vsem nasiljem, z denunciacijami ter z moralnim in materialnim oškodovanjem tako dušili in tlačili en del učiteljstva, da je to tikoma do padca dr. Susteršiča ostalo popolnoma brezpravno — na milost in nemilost izročeno peščici njegovih pristavev. Nobena zakonita določba ni imela več veljave. Vlada je popolna anarhija. Krivica in laž sta slavili prave orgije! Zadovoljno si je mel roke kvečjemu vitez Kaltenegger, ki je gledal, kako se prislanja od beraško palice naše ubogo šolstvo. S predsedniškega mesta pa ni nikoli planilo odločno dejanje, ki bi napravilo takim razmeram konec. Kako tudi? V enem žepu je imel dr. Susteršič deželni odbor, v drugem deželni šolski svet — oba sta se obračala po njegovem živlžu.

Nj poštenega očesa, ki bi jokalo ob Susteršičevem begu iz dežele. Obratno! Kar je poštenih ljudi, so danes polni radosti, da se je umaknil človek, ki je zbližanju strank stal nasproti kakor neprodiren zid. Mnogo zla in mnogo krivic je objela pozaba, ker smo našli pota, ki nas zbližujejo, in ker smo dobili mnogotero polje, kjer lahko in uspešno združimo vse svoje moči v skupno blaginjo naroda in domovine. Prešnil nas je duh demokratizma, in čuvstvo ljubezni je poglalo v slehernem srcu visoke plamene.

Dospela je skrajna doba, ko se mora tudi vse slovensko učiteljstvo združiti v eno samo vrsto. Stvarnih pomislekov in zaprek ni več. Naša Zaveza je ob zadnjem svojem delegacijskem zborovanju, vršecem se dne 4. septembra t. l. v Ljubljani, postavila take temelje svoji organizaciji izgradbi, da na teh temeljih lahko vsi dalje zidamo — ne samo lahko, ampak moramo! Ta kategorični imperativ nam grmi na sluh in udarja ob naša srca iz naših šolskih in stanovskih razmer, ki nujno in neodložno zahtevajo reform vse od temelja pa tja do vrha, ker moramo svoje šolstvo in svoj stan postaviti na take osnove in principe, kakršne zahteva vsesplošna kulturna bodočnost našega naroda!

Naše skupno delo je mogoče od tistega trenutka naprej, ko nas vse prevzame ena misel, da stojimo v službi domovine in da je od našega čela zavisna njena moralna in materialna sila. Tej veliki misli moramo žrtvovati zadnje ovire, ki ustvarjajo zapreko med nami. Te ovire so osebnega značaja, zato ne bo nikogar bolelo srce, ako in kadar jih odstranimo. A te žrtve so absolutno potrebne, ker jih zahteva vse učiteljstvo in so zadnja zapreka našemu skupnemu delovanju.

Dne 5. septembra t. l. se je vršil v Mestnem domu v Ljubljani znani shod kranjskega učiteljstva, ki je zapretil s stavko. Tega shoda se predsednik Slomškove Zveze, deželni in državni poslanec Franc Jaklič, ni udeležil. Dolžnost njegova pa je bila, da se kot predsednik učiteljske organizacije tega znamenitega shoda udeleži. Toliko bolj bi se moral tega shoda udeležiti, ker je edino njega samega med vsem slovenskim učiteljstvom ščitila imuniteta, da bi bil lahko govoril tako, kakor bi bilo potrebno in kakor so to drugi opravili. Vsi drugi govorniki iz našega stanu niso imeli tega varstva, pa so vendar neustrašeno zastopali koristi učiteljstva in niti mislili niso na kakršnekoli posledice, ki bi lahko zaradi tega nastale v škodo njim samim. V tem najresnejšem in najusodnejšem trenutku je pustil Jaklič svoje tovarše na cedilo. Nikjer ga ni bilo na izpregled — zbežal je! Ako je res, da spoznavamo prave prijatelje v nevarnosti in nesreči, je tudi res, da je učiteljstvo vsaj ob tej priliki Jakliča dobro spoznalo, ako bi ga že od prej ne poznalo. Toda ravnoisti Jaklič je bil oni, ki je v deželnem zboru glasoval proti nujnim predlogom, ki so zahtevali regulacijo učiteljskih plač; on je med glavnimi krivci, da ni še danes sankcioniran zakon o učiteljskih plačah iz leta 1914; on je še danes med onimi člani deželnega šolskega sveta, ki so krivi zgoraj opisanih razmer; on je na čelu tistih, ki so zavrnili povabilo Zaveze na skupno delovanje in končno je Jaklič edini državni poslanec, ki je še danes zvezan z dr. Susteršičem, ki se je z njim vred izločil iz Jugoslovanskega kluba in prostovoljno vstopil v krog izdajalcev domovine! Tam naj se-

daj ostane — učiteljstvo ga več ne rabi in noče ničesar več slišati o njem!

Drugi tak mož je ljubljanski nadzornik Franc Lavtižar. Pokojni deželni šolski nadzornik Hubad je dejal: »V Antonu Malerju sem imel jaz slabega svetovalca; dr. Opeka ima v Lavtižarju še veliko slabšega!« Na Lavtižarju ni stvari, ki bi ga naj dvigala na stopnjo pravih šolnikov.

Vseskozi je diletant slabe vrste. Izkazal se je kvečjemu takrat, ko so razbijali in razbili enotno strokovno organizacijo kranjskega gasilstva. Na fotografski sliki teh mož se blesti tudi Lavtižarjev obraz. Znana je njegova strankarska delitev črevljev, podplatov in masti. Znano je, da ni bilo še pod nobenim nadzornikom toliko disciplinarnih preiskav, kakor jih je bilo pod Lavtižarjem. (Le pomislimo na ljubljanske dnevne zavetišča!) Znano je, kako pristranske in slabe so njegove kvalifikacije tistih učiteljev, starih in izkušenih šolnikov, ki niso hoteli postati Lavtižarjevi hlapci. Če ni vedel ničesar drugega povedati o njih delovanju, pa je zapisal, da so — opešali. Znano je, kakšni so njegovi službeni predlogi glede na podelitev razpisanih učnih mest. Če bi moral predlagati učitelja ali učiteljico, ki ima izpiti za meščanske šole, utemeljuje svojo odklonitev z naravnost banalno opazko, češ, da ne rabi učnega učiteljstva! (Slučaja Bernot, Goloboval!) Ako pa drugače ne gre, da bi se ne sprijaznil z nasprotnim, toda utemeljenim predlogom, zagovarja svoje stališče s frivilno opombo: »Jaz sem trimast!« Takega »šolnika« nečemo več imeti!

Tretji v tem številu je Karel Simon, danes se okrajni šolski nadzornik za okrajja Kranj in Radovljica. Ta c. kr. funkcionar je pri poročevalskem častniku nadporočniku baronu Zoisu denunciral vse tisto učiteljstvo svojih dveh nadzorovanih okrajev, ki stoji v organizaciji Zaveze. S tem podlim denunciantstvom se je Simon onemogočil. Z njim ne sme in ne more imeti učiteljstvo nobenega stika več!

Četrti v tej družbi je Janko Nepomuk Jeglič, voditelj II. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, ki mu je dal deželni šolski svet kakor Lavtižarju naslov ravnatelja. Ljubljanska občina je sistem ljubljanskemu učiteljstvu, ki mu »po svoji previdnosti« deželni odbor ni dovolil nobenih podpor, priznal iz občinskih sredstev 6000 K podpore. Proti tej dovoljeni podpori je Jeglič toliko časa spletkaril, dokler se nista člana občinskega sveta ljubljanskega, občinska svetnika Kregar in Štefe, pritožila na deželni odbor. Deželni odbor je pritožbi Kregarjevi in Štefetuvi seveda ugodil, in tako je trajna Jegličeva zasluga, da je prišlo podpore potrebno ljubljansko učiteljstvo ob 6000 K, ki mu jih je dovolil občinski svet! — Da je Jeglič s tem grdim dejanjem izključil samega sebe iz javnosti, je več kot jasno. In gotovo je, da je vsako skupno delo s človekom take moralne kvalitete nemogoče.

Ta človek je danes še v Slomškovi Zvezi ter zavzema tamkaj celo vodilna mesta. Njih označena dejanja so taka, da jih ni mogoče niti z vojnimi zametami opravičiti, zato jih tudi ni mogoče oprostiti. Jaklič, Lavtižar, Simon in Jeglič so bili in so še najzvestejši pristaši Susteršičeve stranke in Susteršičeve brutalne, brezobzirne, uničujoče politike; s svojimi dejanji, zagrešenimi nad stanovskimi tovariši in tovaršicami, so se kompromitirali in diskvalificirali. Izgubili so popolnoma vsako zaupanje in vse spoštovanje, zato so se de facto že izključili iz učiteljskih vrst. Če bi imeli kaj sramu v sebi, če bi imeli še kakikoli čuvstva osebne časti — o stanovski zavednosti in o stanovskem ponosu sploh ne more biti več govora! — bi odložili vse svoje javne in organizacijske funkcije. Učiteljstvo jih je že sodilo in obsodilo! Ta obsodba je zanje uničujoča. Vox populi — vox Dei! Če pa nimajo toliko spoštovanja sami do sebe, da ne umejo v novih razmerah, ki so sedaj nastale, izvajati edino pravih posledic iz svojih umazanih dejanj, naj jih do teh posledic narvne njih organizacija, ki se z njimi opravi težkega balasta, očisti tako svoje vrste ter sprejme potem lahko od nas ponujano roko k skupnemu delu!

Slabotni značaji plitve intelligence, inficirani s kalimi individualnega egoizma, so podrejali korist in čast stanu in šolstva instinktom poli-

tiške strasti in škodoželjnosti ter so — zastrupljeni po zgledih svojega mojstra — ustvarili poseben tip »šolnikov«, ki jih je hotela našemu narodu usiliti strašna doba Susteršičevega vladanja. K sreči pa je z begom kralja odbila ura tudi njegovim lakajem!

Četvorica izdajalcev interesov učiteljskega stanu ter očitnih grešnikov na čistosti in dostojnosti stanovske zavesti in kolegialnosti naj gre z ubežnim kraljem kot zadnje njegovo spremstvo! Od njega so se nasrkali teh lastnosti, ki so jim sedaj izpodnesle tla — naj sedaj skupaj razmišljajo o nauku zgodovine kulturnega človeštva: Le ena ostane nezmagljiva! In to je pravica! In le ena vekomaj živi! In to je resnica!

NOTIFIKACIJA SUVERENOSTI DRŽAVE SHS.

Zagreb, 31. oktobra. Narodno vijeće SHS je notificiralo tujim državam svojo suverenost.

MATKO LAGINJA — POVERJENIK ZA ISTRO.

Zagreb, 31. oktobra. Istra se je v upravnem oziru priključila Hrvatski. Vrhovna oblast SHS je imenovala dr. Matka Laginjo kot poverjenika za Istru na hrvatski vladi.

Oglasi Narodnega Sveta.

Narodno Vijeće SHS v Zagrebu je pozvalo vse pristaše strank, da se strnejo po vseh mestih, trgih vaseh in selih v

odbore Narodnega Vjeća.

Z ozirom na ta poziv opozarja Narodni svet v Ljubljani gosode župane na določbo § 56. občinskega reda, ki pravi, da je ena najpomembnejših dolžnosti župana, da skrbi za krajno policijo, to je da skrbi za javni mir in red v občini. Deželne komisije so začetkom vojne pozvale gosode župane, da izpolnijo to svojo dolžnost glede javnega varstva.

Pozivljamo gosode župane: 1. da ustanovijo odbore Narodnega Vjeća, ki bodo tvorili prostovoljno javno stražo. Orožne liste dobijo gosode župani na krajnem glavarstvu zastoj;

2. V slučaju skupnega napada od strani klatežev ali v slučaju političnih izgrediv je treba klicati pomoči pri sosednjih občinah, oziroma naj se to nemudoma javi Narodnemu Svetu v Ljubljano, ki bo poskrbel za pravočasno pomoč.

Prosimo gosode župane, da blagovolijo sporočiti Narodnemu svetu v Ljubljani, kaj so ukrenili za vzdrževanje javnega mira, posebno da sporočijo, koliko mož so izvolili v odbor Narodnega Vjeća.

V slovenskih pokrajinah in v Istri so zaloge živih jako pčile; tudi ne moremo pričakovati dovoza od zunaj. Romunija in Ukrajina nočeta več dovažati in v ogrskem državnem zboru se zahteva, da se ne sme izvoziti niti najmanjša množina živeža iz Ogrske. Pripraviti se je torej treba, da bo slovenski kmet sam prehranjeval naše ljudstvo, dokler ne pride pomoč iz inozemstva.

Vse polno tujecev prihaja sedaj iz slovenskih krajev v naše rodovitne pokrajine ter odnašajo živež. Sedaj v teh hudih časih moramo pa skrbeti v prvi vrsti za naše otroke, da ne umrjejo lakote.

Da otmemo naše ljudstvo preteči lakoti, je sklenil Narodni Svet pozvati slovenske kmete, posebno na Štajerskem, da ne prodajo nič živeža tujcem, pač pa naj pomagajo našemu prebivalstvu.

Naš kmet naj shrani in prihrani toliko živil, da bo takrat, ko bo potreba huda in ko ga pozove Narodni Svet, mogel nuditi iz svojih zalog domačemu prebivalstvu vsaj toliko, da ga reši lakote.

Narodna noša v Mačvi — Srbija.

(Konec.)

Glavnemu pokrivalu posvečajo žene mnogo pažnje. Tako-le se pokrivaajo: Lasje se gladko počesijo s prečo po sred. Zvita kita se stlači v takozvano »kondžo« (lesen, s platnom obšit obroč) v premeru kakih 8 cm in visok za 3 cm. Preko kondže se pripne z iglana na kito »ubradač«, ki se ovije okolo vratu pod brado in pade zadaj po plečih. Podoben je naši brisači (dolga čez 1 m) in ima na enem koncu vezeno. Iz tankega finega belega platna je. Posebno pozornost obračajo temu pokrivalu, in zato je včasih prav umetniško izdelan. Vidi se marsikaj, dobiti je pa težko, ker cenijo žene delo svojih rok, kar je seveda prav. Preko »ubradača« se poveže »povezača«, in sicer na način, kakor se povezuje naše žene pri delu — torej zadaj, ne pod brado. Pripne se na »kondžo« s »kuko«, ki jo zopet pritrdi z dvema okrašenima iglana. Na mestu, kjer se ovije »ubradač« okolo vratu in se križa s »povezačo« (t. j.

Mornar:

Bela jadra so razpeta —
pot drži na vse strani,
vsa cvetja nam zemlja sveta,
vanjo tuji svet strmi...
Morje, morje, naše morje,
ščit si nam in vir moči,
in raznika se obzorje —
prapor naš moj brod krasil!

Oče:

Dviga se ponosno duša —
prišla je Velika noč,
glas mogočni dom nasluša,
vse tešeč in dvigajoč:
Deca moja — sreča moja,
moj ponos in moja slast,
misli, dela brez pokoja
za domovja rast in čast!

Mati:

Sreča mehko dala sem jim v dar,
ki so iz moje se krvi rodili,
zato je plemenita vsaka stvar,
saj smo s trpljenjem svojim jo krstili.

Ljubezen do rodu sem vsem vcepila.

Ljubezen to sem dala jim na pot,
in ne upleni je nobena sila,
naj proti nam bo ves človeški rod!

Mogočen glas iz globočine:

Mrlič v grobih spimo mi,
a sladkega pokoja ni!
Izpili čašo smo trpljenja,
v poročstvo vašega rešenja
moč žrtvovali smo in kri —
a našega pokoja ni!
Umrli smo, a še živimo,
ker vrecle našega življenja
usahnili in umrli še ni —
srce nam še naprej živi!...
In srcu prej ne bo pokoja,
dokler ne dvigne se iz boja
dom povelčan in krasan,
z močjo in slavo vse obdan!
O, bratje, sestre, čujte nas:
Maščujte nas, maščujte nas!
Naj sloga družji vas in veže,
naj roka v roko bratsko seže,
ljubezen sklepaj vas do konca dni —
naj vekomaj naš rod živi!

Zbor mladine:

Na mesta njih, ki so živeli,
za nas čutili in trpeli
in pa umrli so za nas,
zdaj kliče nas usodni čas!
Vsi zdaj hitimo, da bo delo,
od njih začeto, nam uspelo!
Rod z zvestim delom naš cvetan
pričara v dom svobode dan!
Po žilah polje vroča kri,
in v vedri glavi misli zdrave —
tako iz duše nam kipi
ukaz: Naprej, zastava Slave! —

In v duši vsaki samo misel ena:
dospela doba je Matjaža kralja!
In v bolečinah volja je rojena,
pretrgana noči je mrzla halja,
v plamenih src se je užgal naš dan!
Roké se sklepajo za očaji sveti:
Ne mreti le, vsi hočemo živeti —
pogled je vsak v daljave naravnani! —

E. Gaugl.